

Yttrande över betänkandet Ett nytt regelverk för bygglov (SOU 2021:47)

(Fi2021/02366)

Riksdagens ombudsmän har beretts tillfälle att lämna synpunkter på betänkandet Ett nytt regelverk för bygglov. Utifrån de aspekter JO har att beakta vill jag föra fram följande.

En ny struktur av regelverket

Utredningen har haft i uppdrag att göra en systematisk översyn av regelverket för bl.a. bygglov och att skapa ett enklare, effektivare och mer ändamålsenligt regelverk som samtidigt säkerställer angelägna allmänna och enskilda intressen och ett långsiktigt hållbart byggande av bl.a. bostäder.

Enligt utredningen är nuvarande reglering oöverskådlig och svårförståelig. För att komma till rätta med det föreslås ett helt nytt kapitel 9 i plan- och bygglagen och ett nytt kapitel 6 i plan- och byggförordningen. Vidare föreslås att lovplikten ska framgå av lag och anmälningsplikten av förordning.

Jag delar utredningens bedömning att dagens regelverk brister i tydlighet och konsekvens och jag är i grunden positiv till den nu föreslagna strukturen och systematiken, vilken torde kunna bidra till en enklare tillämpning. Jag noterar emellertid vad utredningen anger i betänkandet på s. 881 f. gällande regleringsnivån och vill mot den bakgrunden understryka vikten av att anmälningsplikten utformas i enlighet med normgivningsreglerna i 8 kap. regeringsformen.

Förändrad lovplikt

Enligt utredningens förslag kommer ett antal åtgärder inte längre att omfattas av krav på lov och utredningen bedömer att detta sannolikt kommer att leda till en minskning av lovärenden och en viss ökning av antalet tillsynsärenden. Förslagen innebär således att man går allt mer från en förprovning till en provning i efterhand. Jag är inte övertygad om att detta i slutändan leder till en effektivare, enklare och mer rättssäker handläggning. En förprovning kan många gånger vara

Informationsklass:B

motiverad ur rättssäkerhetssynpunkt med t.ex. ökad förutsägbarhet för den enskilde. Dessutom framstår en förprovning generellt som mer effektiv än en efterhandsprovning, vilken ofta är resurskrävande. JO har också under lång tid, både vid utredning av klagomålsärenden och vid inspektioner, uppmärksammat att kommunernas handläggning av tillsynsärenden enligt plan- och bygglagstiftningen inte har fungerat tillfredsställande med bl.a. långa handläggningstider som följd.

Underrättelse om ansökan och kungörande av ansökan

Jag har ingen invändning mot förslagen gällande underrättelse och kungörande av en ansökan (9 kap. 56 – 58 §§). Med anledning av att byggnadsnämnden enligt den föreslagna lydelsen i 56 § ska underrätta om *och ge tillfälle till yttrande* över en ansökan anser jag dock att både det meddelande som ska skickas enligt 58 § och det meddelande som ska kungöras enligt 57 § ska innehålla uppgifter om när och till vem eventuella yttranden ska lämnas. Detta bör klargöras i det fortsatta lagstiftningsarbetet och det kan övervägas om det ska framgå direkt av lagtexten.

Underrättelse efter ändring av ansökan

Utredningen föreslår en ny bestämmelse gällande underrättelse vid ändring av en ansökan (9 kap. 61 §).

I första stycket anges att vid ändring av en ansökan behöver en ny underrättelse enligt 56 – 59 §§ inte ske om ändringen inte strider mot en detaljplan eller områdesbestämmelser. Skyldigheten att underrätta om en ansökan regleras i 56 § och ska endast gälla om ansökan innebär en avvikelse från en detaljplan eller områdesbestämmelser. Mot den bakgrunden förefaller tillämpningsområdet för den föreslagna bestämmelsen i 61 § första stycket oklart och bör ses över.

I 61 § andra stycket anges att trots första stycket ska byggnadsnämnden underrätta de som avses i 58 och 59 §§ om de har haft synpunkter på den ursprungliga ansökan. De som avses är därmed ägare eller innehavare av en särskild rätt till en tomt eller fastighet som gränsar till den tomt eller fastighet som åtgärden i ansökan avser, eller som skiljs åt från denna endast av en väg eller gata, samt Försvarmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. I betänkandet på s. 782 anges emellertid att det bör framgå av bestämmelsen att en underrättelse om en ändring av en ansökan alltid bör ske till de som har haft synpunkter på den ursprungliga ansökan. Enligt min bedömning bör alla som har haft synpunkter på den ursprungliga ansökan underrättas, alltså inte enbart de som avses i 58 och 59 §§. Ytterligare överväganden och förtydliganden behövs i detta avseende.

Tidsfrist för byggnadsnämndens handläggning av ansökan

På s. 785 i betänkandet anges att när det gäller vilka skäl som bör finnas för att byggnadsnämnden ska få förlänga tidsfristen i ett ärende om lov eller förhandsbesked instämmer utredningen med framförda synpunkter att det är rimligt att hänsyn får tas till kommunens interna arbetsprocesser. Det faktum att byggnadsnämndens sammanträdesdatum behöver inväntas bör således enligt

utredningen få utgöra ett godtagbart skäl för förlängning av tidsfristen. Detta mot bakgrund av att landets byggnadsnämnder ofta sammanträder endast en gång per månad och att det i ärenden som ska beslutas av nämnd ofta krävs omfattande utredning innan ett utkast till beslut kan lämnas in i den, ofta flera veckor långa, förberedande process som föregår ett nämndsammanträde. Jag kan inledningsvis konstatera att utredningens överväganden i denna del inte kommer till uttryck i den föreslagna bestämmelsen. Vidare vill jag framhålla följande.

Enligt JO utgör byggnadsnämndens arbetssituation och sammanträdesplanering inte skäl för att förlänga tidsfristen, se t.ex. beslut i ärende med dnr 4086-2011 och protokoll i ärende med dnr 1048-2020. Regeringen har i tidigare förarbeten också uttalat att den politiska behandlingen av ett ärende bör rymmas inom de tidsfrister som föreskrivs och att byggnadsnämndens sammanträdesplanering därför inte i sig utgör tillräckliga skäl att förlänga fristen (prop. 2017/18:210 s. 18).

Det som framförs i betänkandet utgör enligt min mening inte tillräckliga skäl till att frånga tidigare förarbetsuttalanden och bedömningar av JO. I sammanhanget vill jag också påtala att ”kommunens interna arbetsprocesser” är ett mycket vitt begrepp som kan inrymma många situationer och inte enbart nämndernas sammanträdesplanering. Det kan inte vara avsikten att möjligheten att förlänga tidsfristen ska få en sådan omfattning.